

Remissvar Havs- och vattenmyndighetens förslag till nationell förteckning över vattenlevande invasiva främmande arter

Zoobranschens Riksförbund (Zoorf) tackar för möjligheten att få bemöta den här remissen. Zoorf grundades 1975 och är en intresseorganisation för alla yrkesverksamma inom svensk zoologisk fackhandel; butiker, grossister, tillverkare och skolor.

Inledning

Inledningsvis vill vi tydliggöra att såväl Zoorf som den internationella zoobranschen har starka invändningar mot den process som föregått förslaget om förbud mot specifika Misgurnusarter på EU-nivå, vilket vi redogör för i bilaga 1.

Utöver detta ser Zoorf två huvudsakliga problem med det svenska förslaget till nationell förteckning:

1. Förslaget att Sverige på osakliga grunder ska gå betydligt längre än EU-lagstiftningen och förbjuda hela släktet Misgurnus, tolv arter.
2. Förslaget att frånga EU-rekommendationen att husdjur som listas som invasiva ska få leva vidare tills de dör av naturliga skäl, och i stället lagstifta om omedelbara avlivningskrav för dessa husdjur när lagen träder i kraft.

Nedan redogör vi för de problem och konsekvenser vi ser med dessa förslag.

Att lista alla Misgurnusarter som invasiva

Att förbjuda hållandet av något djur överhuvudtaget är något som bara bör ske i undantagsfall, om det finns synnerligen goda skäl till det. Det kan debatteras huruvida det finns skäl nog att förbjuda hållandet av någon Misgurnus-art överhuvudtaget, ens på EU-nivå, då underlagen till de där föreslagna *M. anguillicaudatus* och *M. bipartitus* har många brister. (Se Bilaga 1.)

Att gå längre än vad EU-föreslår och lista ett helt släkte utifrån bekvämlighet och dålig kännedom om artskillnader är enligt oss förkastligt och något som måste undvikas in i det längsta. Se tex (Spranger, 2023) gällande de lagliga möjligheterna till införande av positiva respektive negativa listor för hållande av djur. Konklusionen är att det inte är överensstämmande med EU-lagstiftningen att förbjuda hållandet av djurarter utifrån dessa typer av listor. På samma sätt är det inte rimligt, och troligtvis heller ej möjligt, att förbjuda ej invasiva arter på grund av sitt eventuella släktskap med, eller likhet med, arter som möjligen under vissa specifika förutsättningar kan vara eller i framtiden bli invasiva.

Om Länsstyrelsen ser att mer kunskap behövs gällande att identifiera skillnaderna på de olika arterna i släktet Misgurnus så är såväl Zoorf som SARF och ichthyologer från Naturhistoriska Riksmuseet gärna behjälpliga med detta. Det är, åtminstone i nuläget, inte så många arter som är listade som invasiva, att kunskapen är rimlig och möjlig att tillskansa sig.

I samtal med Naturhistoriska Riksmuseet får vi snabbt informationen att de olika arterna är ganska olika varandra till utseende men att informationen om hur man skiljer dem åt inte är så lättillgänglig - av de två revisioner som kom häromåret är den ena på kinesiska.

HaV borde givetvis ta ställning till den tillgängliga informationen innan man förbjuder hela släkten.

Trots sitt släktskap finns det stora skillnader mellan de olika Misgurnusarterna och i naturen har de ett utbredningsområde från centrala Europa till östra Asien. De kan hittas från Amurfloden i Sibirien i norr via Kina och Japan till Laos och Vietnam i söder.

Av de kända Misgurnusarterna hittar vi en art i Europa och i angränsande Asien: *Misgurnus fossilis*.

Den verkar vara ganska distinkt från de andra och är närmast längsrandig. Den förekom som akvariefisk för 100 år sedan, men knappast idag. Det finns även osäkra uppgifter om att den planterades ut vid Ulriksdals Slott i början av 1700-talet, (Linnaeus, 1754; Lundberg & Svanberg, 2016) men den har inte påträffats där sedan dess, vilket i sig kan tala emot det faktum att den skulle ha potential att bli invasiv.

Det finns tre arter från tropiska områden som kräver rumstemperatur eller varmare, som därmed går bra att hålla i akvarier och som inte klarar svenska vintrar och troligen har mycket svårt att etablera sig inom de flesta områden i EU: *M. tonkinensis*, *M. multimaculatus* och *M. nahangensis*.

Det finns två arter med stor utbredning i subtropiska och tempererade områden som fungerar bra i akvarium, som inte överlever utomhus i Sverige men som möjligen kan överleva i Central- och Sydeuropa: *Misgurnus anguillicaudatus* och *M. dabryanus*. (Freyhof & Korte, 2005; Zangl et al. 2020; Clavero et al. 2022)

Det finns fem arter från subarktiska eller tempererade områden som kan vara svåra att hålla i akvarium i rumstemperatur en längre tid, då de behöver svalare vatten, och som kanske kan klara att leva utomhus i Sverige och där man mer noggrant behöver utreda om de har potential att vara invasiva: *Misgurnus mohoity*, *M. bipartitus*, *M. buphoensis*, *M. nikolskyi* och *M. chipisaniensis*.

Det är en av de sistnämnda, en art från östra Sibirien, *M. nikolskyi*, som har påträffats i Sverige vid ett tillfälle.

Från Zoorfs sida vill vi också poängtera att skälet till att *M. nikolskyi* dyker upp i Sverige inte är akvariehobbyn. Det finns inget incitament för akvarister att skaffa arten och det finns inga etablerade kanaler för import från den delen av världen. Den troliga förklaringen är att den är insmugglad som betesfisk för sportfisket, och ytterligare hård reglering av zoohandeln är alltså påänglöst.

Att avliva befintliga husdjur

Zoorf ser med stor oro på att avlivning av befintliga föreslagits som en rimlig åtgärd.

Rekommendationen från EU säger att husdjur som listas som invasiva ska få leva kvar hos sina ägare tills de dör, om vissa förutsättningar följs. (Djuren får inte föröka sig, riskera att rymma mm.)

I detta fall är de flesta av arterna inte ens att anse som invasiva utan har förbjudits för att det anses enklare än att korrekt identifiera exakta arter. I konsekvensutredningen fokuseras det på djurens kostnad, som är ringa, och ägarens fysiska ansträngning i att utföra avlivningen. Hänsyn till djurvälståndet och det oetiska i att avliva friska djur för att förenkla kontrollanternas arbetsuppgifter nämns som hastigast i förbifarten, men tas ingen hänsyn till. Det må vara praxis att man historiskt tar stor hänsyn till kostnader och liten eller ingen hänsyn till djurvälstånd i dessa utredningar, men det rimmar mycket illa med de tider vi lever i, och även med de stora förändringar som sker med

husdjurshållningens lagstiftning på annat håll, nämligen Jordbruksverkets utredning av L80. Där har det med överväldigande tydlighet visats att inga kostnader, hur höga de än må vara, är viktigare än välfärden hos husdjur och detta inkluderar fiskar.

Zoorf finner det märkligt att två svenska myndigheter har så fundamentalt skild syn på djurvälstånd och får som organisation känslan av att myndigheterna använder de argument som passar den egna hållningen i olika frågor bäst.

För den ägare som tvingas avliva sin fisk finns förutom en fysisk aspekt (dvs arbetet med att praktiskt fånga fisken, utföra avlivningen och eventuellt åka och köpa en annan art som ersättning) också en emotionell aspekt som utredningen inte tar hänsyn till. Dessa djur är någons husdjur och det finns otaliga studier som visar på de starka emotionella band djurägare utvecklar till sina husdjur. Att då bli tvungen att uppsöka veterinär eller själv försöka sig på att avliva sina husdjur, i strid med EU:s rekommendationer är såväl traumatiserande som högst onödigt. Det riskerar dessutom att bli ett djurvälståndspådrag då många fiskägare inte är vana vid att avliva akvariefiskar, och den korrekta metoden med avskiljning av huvudet upplevs brutal och kräver en vän hand. I direkt konflikt med lagens ändamål riskerar också antalet i naturen utsläppta *Misgurnus* att öka då det för många kan te sig som ett mindre emotionellt ansträngande sätt att göra sig av med fisken.

I remissen kan man läsa att "De flesta av arterna som föreslås för den nationella förteckningen saknar i dag användningsområde och efterfrågas inte av marknaden."

Zoorf anser det mycket viktigt att få fram att djurägare har olika förutsättningar och olika intressen. Alla djur passar inte alla ägare och vice versa. Ett husdjur behöver heller inte ha ett specifikt användningsområde utöver att vara ett husdjur. Med *Misgurnus* spp. är det viktigt att ha som utgångspunkt att de hålls som husdjur, och att detta i sig är ett användningsområde och att de i och med detta också efterfrågas på marknaden.

HaV bör överväga om de föreslagna insatserna har någon effekt på det faktiska problemet. Hade problemet uppstått ändå, om insatserna hade införts för tio år sedan? Är det meningsfullt att förbjuda arter som inte kan sprida sig i Sverige? Är det motiverat att tvinga djurägare att avliva sina sällskapsdjur på grund av att myndigheten inte har eller vill skaffa sig kompetensen att artbestämma djuren? Har insatserna någon påverkan på smuggling eller skulle man på ett bättre sätt nå målet genom ett utökat informationsarbete i samarbete med branschorganisationer och den organiserade akvariehobbyn?

Bilaga 1

Översättning Joint Response EPO OFI june 2023

Vi har sedan innan lämnat detta ställningstagande från EPO (European Pet Organization) och OFI (Ornamental Fish International) där Zoorf är en medlem av båda, till Havs- och Vattenmyndigheten.

Fritt översatt av Zoorf, originalversion på engelska bifogad. Förkortad för att bara omfatta Misgurnus.

Vi motsätter oss listningen av Misgurnus bipartitus baserat på nedanstående argument:

1. ALLMÄNNA KOMMENTARER

a. Vi anser att ett förbud mot arten i hela unionen är ett oproportionerligt svar och inte fullt ut uppfyller de kriterier som anges i artikel 4.3 i Förordning (EU) nr 1143/2014 om invasiva främmande arter (se avsnitten d och e).

I detta avseende ifrågasätter vi varför de europeiska myndigheterna inte eftersöker alternativa lösningar i enlighet med artiklarna 12/11 i förordningen, såsom det har övervägts för den amerikanska minken (Neovision vision) med tanke på att ett förbud i hela unionen kommer att innebära en oproportionerlig börda.

Dessutom anser vi att alla sådana unionsomfattande handelsförbud kommer att bli mer handelsbegränsande än vad som är nödvändigt för att uppnå en lämplig skyddsnivå.

Om det finns belegg för att sådana arter har en begränsad utbredning, vilket EPO och OFI tidigare har lämnat till de europeiska myndigheterna ska proportionella åtgärder vara en regional förteckning (baserad på grundval av bestämmelserna i artiklarna 12/11 i IAS-förordningen) och för detta ändamål har vi tidigare lämnat in en handelsmodell för kontrollerad handel med dessa arter.

Vi uttrycker därför vår stora besvikelse över att våra tidigare varningar om dessa ologiska resultat förblir orubbligt obeaktade, liksom vår hållning att ett unionsomfattande handelsförbud kommer att leda till en oproportionerlig börda för vår bransch.

b. Branschen som vi representerar är medveten om behovet av att skydda inhemska ekosystem, flora och fauna. Med tanke på att vår bransch är beroende av internationell rörlighet för arter, är vi mycket medvetna om vårt ansvar när det gäller att vara proaktiva mot eventuella negativa effekter av invasiva främmande arter. Våra sektoriella utåtriktade aktiviteter som vi har på plats för att utbilda och öka medvetenheten om denna fråga mot våra kunder kan mycket väl illustrera detta. Dessutom har vår sektor under många år aktivt samarbetat med de nationella regeringarna, särskilt genom införande av frivilliga initiativ och förbud när vår sektor anser att det behövs.

Sist men inte minst måste det tillkännages att en del av vår bransch för närvarande håller på att ta fram branschspecifik utbildning om invasiva främmande arter, om det inte redan utvecklats och kommit på plats som hos några av våra medlemmar.

c. Vi är också alltmer oroade över att den process som ligger till grund för EU:s "List of concern" är djupt bristfällig. Trots vår representation och erbjudanden om stöd för att ta itu med detta är de berörda parterna inte fullt ut tillfrågade för att säkerställa att en sådan process är så robust och rigorös som den kan och borde vara.

Det finns stora skillnader i riskbedömningarnas kvalitet, som trots att de har genomgått kollegial granskning fortfarande innehåller misstag, faktafel och felaktiga antaganden om identifierade spridningsvägar. Dessutom står vi nu inför listningar baserade på riskbedömningar, som enligt egen utsago utgör bevisning, men som är svaga och helt beroende av åberopandet av försiktighetsprincipen. Det finns också en fortsatt underlåtenhet att ta itu med riskhantering och följa principen om riskanalys i sin helhet. Om vi inte kan lita på att processen är robust och rigorös kommer följden bli att vi inte kan ha fullt förtroende för de politiska besluten som sedan baseras på dem.